

Correctievoorschrift HAVO

2026

tijdvak 2

Nederlands

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 tot en met 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goedgekeurd worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

Toelichting status correctievoorschrift

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

Verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector)

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

Toelichting aanvullingen op het correctievoorschrift

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking:

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout:

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen. Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de n-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

- 1 In de centrale examens Nederlands havo en vwo wordt, los van de inhoudelijke correctheid van antwoorden, de correctheid van het taalgebruik (spelling en grammaticaliteit) getoetst. Dit gebeurt alleen bij antwoorden op open vragen, die in het correctievoorschrift starten met “De kern van een goed antwoord is”.

- 2 **Spelling**

- Bij open vragen waarbij in het correctievoorschrift de opmerking “*Beoordeel de spelling*” staat, wordt gelet op spelfouten, inclusief fouten in de werkwoordspelling, maar niet op fouten in de interpunctie of bij het uitschrijven van getallen.
- Het gebruik van hoofdletters wordt alleen beoordeeld bij namen en afleidingen van namen. Het gebruik van hoofdletters aan het begin van een (aanvul)zin telt dus niet mee.
- Er dient te worden uitgegaan van de schrijfwijze volgens de *Woordenlijst Nederlandse Taal* en de daarin opgenomen Leidraad (zie Woordenlijst.org, voorheen het *Groene Boekje*).
- Er geldt een maximum van één spelfout per woord of vaste woordcombinatie (zoals een verkeerde spelling van *te allen tijde*).

- 3 **Grammaticaliteit**

- Bij open vragen waarbij in het correctievoorschrift de opmerking “*Beoordeel de spelling en grammatica*” staat (dus vragen die een antwoord in één of meer volledige zinnen vereisen), wordt naast spelling ook de grammaticaliteit van het antwoord beoordeeld. Hierbij wordt gelet op fouten in de zinsbouw, zoals foutieve woordvolgordes, verwijfsfouten en congruentiefouten.
- Zelfstandig gebruik van bijzinnen (als in: “Omdat ...”) dient bij het beoordelen van de grammaticaliteit van antwoorden niet fout te worden gerekend.
- Om beoordeling van de grammaticaliteit mogelijk te maken, is het kandidaten niet toegestaan om bij vragen die een antwoord in volledige zinnen vereisen telegramstijl te gebruiken of verkort te citeren. Gebeurt dit toch, dan krijgt de kandidaat geen scorepunten voor de inhoud van het antwoord, maar (om fouten niet dubbel aan te rekenen) ook geen aftrek voor incorrect taalgebruik.

- 4 **Beoordeling bij vragen met een woordlimiet**

- Als kandidaten meer woorden gebruiken dan het toegestane maximum, dan wordt de correctheid van het taalgebruik alleen beoordeeld voor het antwoorddeel binnen dit maximum. Spel- en taalfouten in het antwoorddeel dat daarbuiten valt, tellen dus niet mee.
- Resteert vanwege de woordlimiet slechts een incomplete zin als antwoord, maar vormt dat deel onderdeel van een goed geformuleerde zin, dan is er geen aftrek voor grammaticaliteit.
- Als kandidaten in hun antwoord eerst de vraag herhalen, dan tellen de woorden tot aan het eigenlijke antwoord niet mee bij het vaststellen van het woordenaantal.

5 Aftrekregeling en registratie

- Fouten in het taalgebruik dienen los van de inhoudelijke beoordeling te worden geregistreerd. Per vraag dient elke spel- of grammaticale fout afzonderlijk te worden aangerekend, dus ook – in afwijking van Algemene regel 5 – als dit herhaaldelijk dezelfde fout betreft.
- Voor incorrect taalgebruik worden maximaal vier scorepunten in mindering gebracht en bij de laatste beoordelingscomponent uit het correctievoorschrift genoteerd. Hierbij geldt de volgende aftrekregeling onverkort voor alle kandidaten:

0 fouten	0
1 fout of 2 fouten	1
3 of 4 fouten	2
5 of 6 fouten	3
7 of meer fouten	4

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag die betrekking heeft op de hoofdgedachte van de tekst worden 2 scorepunten toegekend.

Aan het juiste antwoord op de overige meerkeuzevragen wordt 1 scorepunt toegekend.

Deel 1 Gentechnologie

1 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

De documentairemakers (hebben het in de documentaire over problemen van gewasdiversiteit, maar) verwijzen niet één keer naar genetica/gentechnologie (als de oplossing).

Maximumlengte van het antwoord: 25 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

2 maximumscore 1

(alinea) 3

3 maximumscore 1

(alinea) 6

4 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:

- 1 (probleem): De gewasdiversiteit staat onder druk/neemt af. / Er is een toename van de monocultuur. 1
- 3 (oplossing van Fowler): het verzamelen van alle gewassen en varianten ter wereld / het aanleggen van een zaadbibliotheek/Doomsday Vault 1
- 4 (oplossing volgens bron 1): gentechnologie 1

Beoordeel de spelling.

Vraag	Antwoord	Scores

5 maximumscore 4

De kern van een goed antwoord is:

Standpunt:

indien vijf elementen juist	4
indien vier elementen juist	3
indien drie elementen juist	2
indien twee elementen juist	1
indien minder dan twee elementen juist	0

Beoordeel de spelling en grammatica.

Niet goed bij A2:

Het is rampzalig/een ramp voor de boeren.

Opmerking

Argumenten mogen van plek verwisseld worden, zolang de relatie met het tegenargument de juiste blijft. Bijvoorbeeld: de combinatie A1-T1 mag ook worden ingevuld bij A2-T2 (en andersom).

6 maximumscore 1

“Straks als er hongersnood dreigt omdat onze gewassen massaal verschrompelen of verzuipen, hebben we altijd Fowlers *Doomsday Vault* nog(, die als een Ark van Noach de wereld weer van biodiversiteit zal voorzien.)” (regels 21-27)

Vraag	Antwoord	Scores
7	B	2
8	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is: twee van de volgende: – droogtebestendige/klimaatbestendige gewassen – gewassen die tegen (aantasting door) insecten kunnen – gengewassen met verhoogde opbrengsten per juiste toepassing <i>Beoordeel de spelling.</i>	1
9	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is: • (Bron) 1: In Europa is deze ontwikkeling (bijna) onmogelijk door de regelgeving. / In Europa zijn we gevangen door onze angsten en idealen. • (Bron) 2: Het maken van klimaatbestendige gewassen lukt (voorlopig) nog niet. <i>Maximumlengte van het antwoord: 25 woorden.</i> <i>Beoordeel de spelling en grammatica.</i>	1 1

Vraag	Antwoord	Scores

Deel 2 Ontlezing

10 C

1

11 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:

Dit is de oplossing voor ontlezing die men doorgaans aandraagt:	1: jongeren/op school (weer) meer boeken laten lezen
Dit zijn twee inhoudelijke argumenten waarmee de auteur van bron 3 deze oplossing bestrijdt:	2a + 2b: twee van de volgende: – De stap van meer boeken lezen naar meer leesvaardigheid is niet logisch. – Leesvaardigheid gaat over/is (zoveel) meer dan boeken lezen. – (Boeken lezen is) niet essentieel voor je ontwikkeling / voor de ontwikkeling van leesvaardigheid. – (Boeken lezen is) niet essentieel om op taalkundig vlak mee te (kunnen) draaien in de maatschappij. – (Boeken lezen is) niet essentieel om (op een respectvolle manier zelf) te participeren in de maatschappij.
Dit is wat de auteur van bron 3 voorstelt om de ontlezing tegen te gaan:	3: (We moeten) het vak Nederlands relevant maken (voor jongeren). / (We moeten) lessen Nederlands meer laten aansluiten bij wat jongeren nodig hebben in de maatschappij.

indien vier elementen juist

3

indien drie elementen juist

2

indien twee elementen juist

1

indien minder dan twee elementen juist

0

Beoordeel de spelling.

Vraag	Antwoord	Scores
12	A	1
13	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: een van de volgende: – De auteur/Hij is (zelf) geen lezer / leest (zelf) niet graag (boeken). – De auteur/Hij ziet de voordelen van (boeken) lezen niet / moedigt lezen niet aan. – De auteur/Hij vindt (boeken) lezen niet belangrijk. – De auteur/Hij is tegen (boeken) lezen. <i>Maximumlengte van het antwoord: 15 woorden.</i> <i>Beoordeel de spelling en grammatica.</i>	
14	D	2
15	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is: vier van de volgende: – (boeken lezen kan) helpen om op taalkundig vlak mee te draaien (in de maatschappij) – (boeken lezen kan) bijdragen aan (op een respectvolle manier zelf) participeren in de maatschappij – (boeken lezen kan) bijdragen aan de leesvaardigheid / taalvaardigheid – (boeken bieden je) toegang tot verre oorden – (boeken bieden je) toegang tot spannende werelden – (boeken bieden je) een andere kijk op de wereld – (boeken) prikkelen (je) fantasie (zelfs meer dan films) indien vier elementen juist 2 indien drie elementen juist 1 indien minder dan drie elementen juist 0 <i>Beoordeel de spelling.</i>	
16	maximumscore 2 (Bron) 4: • “We leven in een aandachtseconomie, waarin verschillende mediakanalen strijden om onze schaars beschikbare tijd.” (regels 1-2) (Bron) 5: • “In Nederland zijn we sinds de jaren zestig van de vorige eeuw minder in gaan zetten op het lezen van hele boeken.” (regels 13-14)	1 1

Vraag	Antwoord	Scores

17 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

Door het lezen van boeken

- (Bron) 4: leer je diep lezen. / leer je langere en/of complexere teksten lezen. / is er een positieve impact op je cognitieve vermogens. / kunnen we informatie beter kritisch/aandachtig tot ons nemen. 1
- (Bron) 5: wordt je algehele leesvaardigheid beter/bevorderd. / ga je alle teksten beter lezen. 1

Maximumlengte per antwoord: 10 woorden.

Beoordeel de spelling.

18 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Bron 6 is

1: niet

bruikbaar voor het beantwoorden van de eerste deelvraag, want

2: een van de volgende:

- de bron vertelt niet wat ontleding is / wat er bekend is over ontleding / bespreekt geen achtergrondinformatie/oorzaken/gevolgen van ontleding.
- de bron bespreekt andere zaken (rond het lezen van boeken) dan ontleding.
- de auteur is niet deskundig op het gebied van ontleding.

indien twee elementen juist 1

indien minder dan twee elementen juist 0

Beoordeel de spelling.

Vraag	Antwoord	Scores

19 maximumscore 6

De kern van een goed antwoord is:

een argument dat voorkomt in beide bronnen (6+7):	6+7: een van de volgende: – Jongeren kunnen ook op andere manieren iets leren/kennis opdoen. – Jongeren hoeven niet te lezen om iets te leren/kennis op te doen.
drie argumenten die alleen voorkomen in bron 6 :	6a + 6b + 6c: drie van de volgende: – (De meeste) kinderen proberen (toch al) eronderuit te komen / onder verplicht (boeken) lezen uit te komen. – Een boek/Veel lezen is (ook) slecht voor je ogen. – Een boek/Veel lezen is slecht voor je houding/nek. – Op je werk/Later hoeft je ook niet veel/geen lange teksten te lezen.
twee argumenten die alleen voorkomen in bron 7 :	7a + 7b: twee van de volgende: – Leesvaardigheid heeft (in een samenleving) een (soort van natuurlijke) bovengrens. / Hooguit 50 procent (van de mensen) kan werkelijk leesvaardig worden (en dat moeten we accepteren). / Niet iedereen kan (werkelijk) goed leren lezen / (werkelijk) leesvaardig worden / boven de natuurlijke bovengrens van leesvaardigheid uitkomen. – Ook met een beperkte leesvaardigheid/Ook als we niet goed kunnen lezen hoort Nederland bij de (economisch en sociaal) meest succesvolle naties (van de wereld).

Niet goed bij 7a + 7b:

Het is hoog tijd om de grondslag van de kennisoverdracht aanzienlijk te verbreden.

per juist element

1

Beoordeel de spelling en grammatica.

Vraag	Antwoord	Scores
20	maximumscore 1 (bron) 6	
21	maximumscore 2 • (bron) 4 • (bron) 5	1 1
22	C	2

Deel 3 Opvoeden

23	maximumscore 1 (alinea) 4 of 5	
24	maximumscore 1 alinea 10	
25	C	1
26	maximumscore 2 drie van de volgende: – “machtige industrieën” (regel 31) – “(de) rijken” (regel 62) – “(de) machtigen” (regel 62) – “(een kleine groep) grootbezitters” (regels 65-66) – “(de) grote bedrijven” (regels 74-75, 125 en 132-133) – “multinationals” (regel 105)	
	indien drie elementen juist	2
	indien twee elementen juist	1
	indien minder dan twee elementen juist	0

Maximumlengte per citaat: 4 woorden.

27	maximumscore 1 “Want tegenover dit kleine team aan jeugdprofessionals staan machtige industrieën die vaper doelbewust zo aantrekkelijk en verslavend mogelijk maken.” (regels 29-33)	
28	maximumscore 1 een van de volgende: – “Inzetten op positieve en gezonde ontwikkeling van kinderen en jongeren kost grote bedrijven tijd en levert te weinig op.” (regels 72-75) – “Inspelen op de kwetsbaarheden van jongeren daarentegen werkt vaak erg lucratief.” (regels 76-78)	

Vraag	Antwoord	Scores

29 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:
een van de volgende:

Vapen is een goed voorbeeld bij de visie van Noam Chomsky, want dit voorbeeld laat zien dat

- geld en invloed (in kapitalistische samenlevingen) bepalen wie welke rechten/privileges heeft.
- grote bedrijven/grootbezitters winst maken ten koste van het welzijn van jongeren/grote groepen mensen.
- grote bedrijven/grootbezitters (heel) rijk worden doordat veel jongeren/mensen vaperen.

Beoordeel de spelling.

30 maximumscore 1

twee van de volgende:

- “met schrik” (regel 82)
- “(de) onschuldig uitziende (kinderserie Cocomelon)” (regels 84-85)
- “verdacht boeiend (vond)” (regels 86-87)

indien twee elementen juist

1

indien minder dan twee elementen juist

0

Maximumlengte per citaat: 5 woorden.

31 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:
een van de volgende:

- Ze nemen hun verantwoordelijkheid niet voor de ongezonde keuzes van kinderen/jongeren.
- Ze vinden geld verdienen belangrijker dan de gezondheid van kinderen/jongeren.
- Ze maken misbruik van de kwetsbaarheid van kinderen/jongeren.

Opmerking

Geen scorepunt toekennen wanneer de focus op kinderen/jongeren niet blijkt uit het antwoord.

Maximumlengte van het antwoord: 20 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

Vraag	Antwoord	Scores
32	maximumscore 1 een van de volgende: – “Ik pleit voor een samenleving waarin het pedagogisch belang vooropstaat en opvoeden een collectieve verantwoordelijkheid is.” (regels 111-115) – “De invloed van ons handelen als volwassenen op de ontwikkeling van jeugdigen moet centraal staan bij álle sectoren in onze maatschappij.” (regels 115-119)	
33	B	1
34	A	2
35	maximumscore 2 • 3 • 4	1 1
36	maximumscore 1 “Inspelen op de kwetsbaarheden van jongeren daarentegen werkt vaak erg lucratief.” (regels 76-78)	

Incorrect taalgebruik

37 Regeling met betrekking tot incorrect taalgebruik in de antwoorden op open vragen

Voor incorrect taalgebruik worden maximaal vier scorepunten in mindering gebracht en bij de laatste beoordelingscomponent uit het correctievoorschrift genoteerd. Hierbij geldt de volgende aftrekregeling onverkort voor alle kandidaten:

0 fouten	0
1 fout of 2 fouten	1
3 of 4 fouten	2
5 of 6 fouten	3
7 of meer fouten	4

Zie de Vakspecifieke regels voor exacte aanwijzingen omtrent aftrek.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinerator in de applicatie Wolf.
Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 22 juni.

6 Bronvermeldingen

---

bron 1	Hertzberger, R. (2014, 10 mei). 'Gentech is juist goed'. <i>NRC</i> .
bron 2	Katan, M. (2014, 19 april). 'Gentech is voer voor illusies'. <i>NRC</i> .
bron 3	Raats, I. (2024, 15 juni). 'Wat is er eigenlijk zo problematisch aan de ontleding?' <i>Het Parool</i> .
bron 4	Stichting Lezen. (2023). 'Aandacht voor diep lezen, een blik op 21e-eeuwse geletterdheid'. Geraadpleegd via www.lezen.nl .
bron 5	Stronks, E. (2025, 18 maart). 'Waarom somberen over het nut van meer boeken lezen, wanneer basale normen niet eens meer worden behaald?' <i>de Volkskrant</i> .
bron 6	Harte, M. (2023, 17 november). 'Gaan we nu eindelijk stoppen met het verplicht lezen van boeken op scholen?' <i>PZC</i> .
bron 7	Rek, W. de. (2025, 14 maart). 'We hebben het lezen opgezaaid met een verantwoordelijkheid die dat arme lezen helemaal niet aankan'. <i>de Volkskrant</i> .
bron 8	Vermaning, S. (2024, 10 juli). 'Opvoeden in een winstgedreven samenleving is kansloos'. <i>NRC</i> .
bron 9	Zanten, J. van. (2025, 11 januari). <i>Trouw</i> .